

LIETUVOS AKLŪJŲ BIBLIOTEKA

***POTENCIALIŲ LIETUVOS AKLŪJŲ BIBLIOTEKOS VARTOTOJŲ
LŪKESČIŲ TYRIMAS***

Tyrimo ataskaita

Tyrimą atliko: dr. Rasa Januševičienė, Ilona Daučiūnienė

**Vilnius
2017**

TURINYS

TURINYS	2
ĮVADAS.....	4
TYRIMO METODIKA.....	6
LIETUVOS AKLŪJŲ BIBLIOTEKA, LAB UKMERGĖS PADALINYS IR UKMERGĖS KRAŠTO NEĮGALIJŲ SĄJUNGA: TRUMPAS TYRIMO ORGANIZATORIŲ IR DALYVIŲ PRISTATYMAS.....	7
POTENCIALIŲ VARTOTOJŲ LAISVALAIKIO POMĖGIAI	9
Situacijos analizė.....	9
Diskusijų grupės tyrimas	9
POTENCIALIŲ VARTOTOJŲ INFORMACIJOS GAVIMO KANALAI IR ŠALTINIAI.....	11
Televizija. Situacijos analizė	11
Diskusijų grupės tyrimas.....	12
Spauda. Situacijos analizė.....	12
Diskusijų grupės tyrimas.....	13
Internetas. Situacijos analizė	14
Diskusijų grupės tyrimas.....	15
Radijas. Situacijos analizė.....	15
Diskusijų grupės tyrimas.....	16
POTENCIALIŲ VARTOTOJŲ INFORMACINIAI POREIKIAI	17
Situacijos analizė.....	17
Diskusijų grupės tyrimas.....	18
POTENCIALIŲ VARTOTOJŲ SKAITYMO ĮPROČIAI.....	20
Ukmergės Vlado Šlaito viešosios bibliotekos paslaugos ir vartotojai. Situacijos analizė.....	20
Diskusijų grupės tyrimas. Naudojimosi bibliotekomis patirtis	21
POTENCIALIŲ VARTOTOJŲ LŪKESČIAI LAB PASLAUGOMS	23
Situacijos analizė.....	23
Diskusijų grupės tyrimas.....	23
IŠVADOS	28

REKOMENDACIJOS IR SIŪLYMAI LAB UKMERGĖS PADALINIUI	29
BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS.....	30
PRIEDAI	33

IVADAS

Ilgą laiką Lietuvos aklųjų bibliotekos (LAB) veikla buvo orientuota į du pagrindinius vartotojų segmentus – akluosius ir silpnaregius. 2016 m. atnaujintuose bibliotekos Nuostatuose [1] bibliotekos tikslinės grupės apibrėžiamos kaip *asmenys, negalintys skaityti įprasto spausdinto teksto dėl sensorinių (aklumo, silpnaregystės), fizinių funkcijų, raidos, kompleksinių sutrikimų ir kitų įgimtų ar įgytų sveikatos sutrikimų bei mokymosi sunkumų*. LAB tikslinių grupių plėtra priartina ją prie pasaulinių socialinės ir informacinės įtrauktiems didinimo tendencijų ir geriausių Europos aklųjų bibliotekų, aptarnaujančių ir mokymosi sunkumų turinčius jaunuolius, ir įvairią negalią ar sutrikimų, dėl kurios asmuo negali skaityti įprasto spausdinto teksto, turinčius žmones.

Poreikį naudotis Lietuvos aklųjų bibliotekos paslaugomis ir produktais įvairią negalią (ne regos) ar sutrikimų turintys žmonės reiškė jau anksčiau. Todėl dabar, teisinei aplinkai tapus palankesnei, bibliotekai labai svarbu geriau pažinti naujas potencialių vartotojų kategorijas, atrasti sąlyčio taškus ir galimas bendros veiklos galimybes.

Visuomenės senėjimo ir kitos tendencijos lemia sociumo pokyčius – mūsų šalyje didėja vyriausio amžiaus žmonių segmentas. Ilgėjant gyvenimo trukmei, tampa svarbūs senjorų gyvenimo kokybės klausimai – informacinis aprūpinimas, laisvalaikio užimtumas, bendravimo galimybės. LAB atliekami tyrimai parodė, kad regos negalią turintiems žmonėms itin svarbi galimybė bendrauti su tokią pačią negalią turinčiais žmonėmis, jų poreikių ir kylančių problemų supratimas; bet taip pat labai svarbu ir tai, kad šiuos poreikius ir problemas, aklųjų gyvenimą suprastų ir visuomenė. Ypatingai socialinė atskirtis jaučiama regionuose. Todėl, siekiant pažinti kitą – ne regos – negalią, dėl kurios sunkiau ar nebeįmanoma naudotis įprastais spaudiniais, turinčių senjorų informacijos ir kultūros poreikius, Lietuvos aklųjų bibliotekos tyrimui pasirinkta ne sostinėje veikianti neįgaliųjų organizacija – Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjunga.

Diskusijų grupės metodas jau ne kartą sėkmingai taikytas LAB tyrimuose – 2012 m. įvykdytas reprezentatyvus kokybinis tyrimas „Lietuvos aklųjų bibliotekos produktai ir paslaugos skaitytojų vertinimu“, o 2016 m. – „LAB Kauno filialo skaitytojų naudojimosi kultūros įstaigomis įpročiai“. Šis metodas puikiai tinka, siekiant pažinti naują potencialių vartotojų segmentą.

Ukmergėje veikiantis LAB padalinys sėkmingai įtraukia miesto visuomenę į įvairius projektus ir veiklą, supažindinančią su bendruomenės gyvenimu. Aktyvi padalinio darbuotoja sėkmingai mezga ryšius ir su miesto ir krašto neįgaliųjų organizacijomis. Kadangi darbuotoja yra ir tautodailininkė, padalinyje vyksta ir įvairios kūrybinės dirbtuvės. Todėl manome, kad LAB turi įdomios veiklos pasiūlymų senjorams, ir šiuo tyrimu siekėme sužinoti, kokios bibliotekos teikiamos galimybės juos sudomintų labiausiai, paskatintų dalyvauti, įsitraukti ir prisidėti prie gyvenimo kokybės.

2017 m. lapkričio mėnesį Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjungoje atliktame tyrime dalyvavo šios sąjungos narės, kurių didžioji dauguma pagal amžiaus kriterijų priskirtinos Trečiojo amžiaus (daugiau kaip 60-65 m.) grupei.

Tyrimo ataskaitos teksto pradžioje pateikiama tyrimo metodika ir trumpa informacija apie tyrimo organizatorius ir dalyvius – Lietuvos aklųjų biblioteką (LAB), LAB Ukmergės padalinį ir Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjungą: tikslai, pagrindinės paslaugos, statistikos duomenys.

Tyrimas buvo atliekamas pagal iš anksto sudarytą planą. Tyrimo ataskaitos tekstas yra struktūruotas pagal diskusijoje pateiktus klausimus. Tekste pateikiama trumpa situacijos analizė ir diskusijų tyrimo medžiaga. Ataskaita baigiama išvadomis ir rekomendacijomis.

Tyrėjos dėkoja Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjungos pirmininkei Daliai Unikienei ir LAB Ukmergės padalinio vyriausiajai bibliotekininkei Astai Girnienei už sudarytas galimybes tyrimui, o taip pat visoms diskusijos dalyvėms už aktyvumą, geranoriškumą ir įsitraukimą.

TYRIMO METODIKA

Šio **tyrimo objektas** – potencialių LAB Ukmergės padalinio vartotojų – Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjungos narių lūkesčiai LAB paslaugoms.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti vartotojų lūkesčius LAB paslaugoms.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išsiaiškinti, kokie yra potencialių vartotojų laisvalaikio pomėgiai;
2. Nustatyti potencialių vartotojų informacijos gavimo šaltinius;
3. Nustatyti potencialių vartotojų informacinius poreikius;
4. Įvertinti potencialių vartotojų skaitymo įpročius;
5. Išsiaiškinti potencialių vartotojų lūkesčius LAB paslaugoms.

Tyrimo metodika. Atliktas **kokybinis tyrimas**, duomenų rinkimui naudotas **grupinių diskusijų (*focus grupių*) metodas**, pagrįstas diskusija mažoje grupėje. Taikant grupinių diskusijų metodą rekomenduojama, kad: a) diskusijoje dalyvautų 8-10 žmonių grupė; b) diskusijoje dalyvaujantys žmonės būtų panašūs pagal tam tikrą kriterijų (pavyzdžiui, socialines - demografines charakteristikas); c) pokalbio metu būtų renkama informacija viena apibrėžta tema arba eile siauresnių temų, naudojant atvirus klausimus, diskusiją.

Respondentai. Tyrime dalyvavo 11 respondentų – Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjungos nariai (moterys). Didžiausią tyrimo dalyvių amžiaus grupę sudarė nuo 60 metų ir vyresnės respondentės (10 asmenų), viena respondentė – iki 60 metų amžiaus. Pagal užimtumą tarp diskusijų grupės dalyvių dominavo senjorės (10 respondenčių). Viena dalyvė nenurodė užimtumo. Pagal negalios tipą visos respondentės turi fizinę negalią dėl įvairių somatinių sutrikimų (artritas, cukrinis diabetas ir kt.).

Tyrimo organizavimas ir vykdymas. Tyrimas atliktas 2017 m. lapkričio 28 d. Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjungos Socialinių paslaugų dienos centre. Grupinę diskusiją vedė moderatorius pagal iš anksto parengtą pokalbio planą (pateikiamas tyrimo ataskaitos 1 priede).

Tyrimo eiga:

- 1) Tyrimo (įstaigos (LAB), tyrėjų grupės, tyrimo temos, tikslo ir uždavinių) pristatymas;
- 2) Technikos naudojimo ir etikos principų paaiškinimas;
- 3) Taisyklių pristatymas ir aptarimas (akcentavimas, kad svarbus kiekvieno respondento dalyvavimas, kalbama po vieną);
- 4) Dalyvių prisistatymas;
- 5) Esminiai klausimai (po 2-5 klausimus informacijos aptariama tema gavimui);
- 6) Klausimas diskusijos užbaigimui ir laikas diskusijų apibendrinimui.

Empiriniai duomenys analizuoti ir vertinti 2017 m. gruodžio mėn.

Siekiant užtikrinti tyrimo duomenų patikimumą, tyrimo dalyvių pasisakymai buvo įrašyti garso laikmenoje, o vėlesniame tyrimo etape – transkribuoti. Tyrimo ataskaitoje respondentų mintys ir pastebėjimai pateikiami originalia versija. Siekiant išlaikyti pokalbių išrašų autentiškumą, respondentų kalba paverčiant ją tekstu nebuvo taisoma.

LIETUVOS AKLŪJŲ BIBLIOTEKA, LAB UKMERGĖS PADALINYS IR UKMERGĖS KRAŠTO NEĮGALIŲJŲ SĄJUNGA: TRUMPAS TYRIMO ORGANIZATORIŲ IR DALYVIŲ PRISTATYMAS

Lietuvos aklųjų biblioteka (LAB) yra valstybinės reikšmės biblioteka, aprūpinanti literatūra ir informacija asmenis, negalinčius skaityti įprastinių leidinių reginčiųjų raštu, taip pat tirianti šių tikslinių grupių vartotojų informacijos poreikius ir kurianti jiems skirtas paslaugas ir produktus. LAB yra didžiausia šalyje specialiųjų formatų leidinių, skirtų negalintiems skaityti įprastų tekstų ir turintiems skaitymo sutrikimų žmonėms, leidėja. Biblioteka leidžia visų formatų leidinius:

- garsines knygas,
- garsinius žurnalus,
- leidinius Brailio raštu,
- leidinius padidintu šriftu,
- elektroninio tekstinio formato leidinius,
- daugiafunkčius DAISY formato leidinius.

LAB paslaugomis tikslinių grupių atstovai gali naudotis bet kuriuo jiems priimtinu būdu:

- stacionariai – atvykus į LAB centrą Vilniuje ar padalinį,
- paslaugų punktų tinkle,
- gauti paslaugas į namus (senyvo amžiaus, vieniši, turintys kitų negalių skaitytojai),
- gauti LAB leidinius paštu,
- naudotis virtualia aklųjų biblioteka per Elektroninių leidinių valdymo informacinę sistemą (ELVIS) [2].

LAB leidžiamais specialiųjų formatų leidiniais gali naudotis ne tik aklieji ir silpnaregiai, bet ir kitą negalią turintys žmonės, negalintys skaityti įprasto spausdinto teksto dėl fizinių funkcijų, raidos, kompleksinių sutrikimų ir kitų įgimtų ar įgytų sveikatos sutrikimų. Bibliotekos paslaugomis 2016 m. naudojami 4 369 lankytojai, iš jų – 2 815 tikslinių grupių atstovų. LAB savo paslaugas teikia per bibliotekos centrą Vilniuje, penkis teritorinius padalinius (Kaune, Klaipėdoje, Panevėžyje, Šiauliuose ir Ukmergėje), paslaugų punktus (2016 m. veikė 82 LAB paslaugų punktai) ir nuo 2012 m. LAB sukurtą ELVIS.

LAB Ukmergės padalinio skaitytojai 2016 m. buvo aptarnaujami stacionariai, virtualios aklųjų bibliotekos ELVIS modulio pagalba ir namuose. Padalinyje registruota 112 vartotojų, iš jų 75 regėjimo neįgalieji ir 37 regintieji, 17 vartotojų aptarnauta namuose. Nuo 2015 m. Ukmergės padalinys teikia leidinių išdavimo „pagal pareikalavimą“ paslaugas – leidinys išduodamas kartu su vartotojui patogia klausyimosi įranga (mp3 grotuvu ar magnetofonu).

Įgyvendindamas bibliotekos tikslus, LAB Ukmergės padalinys nuolat bendradarbiauja su Ukmergės rajono savivaldybėje veikiančiomis įstaigomis, įmonėmis, neįgaliuosius atstovaujančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis.

Statistikos departamento duomenimis 2016 m. Ukmergės rajone:

- gyveno 36 160 gyventojų. Lyginant su 2015 m. (36 919), gyventojų skaičius nežymiai sumažėjo;
- gyveno 9 826 pensinio amžiaus žmonės, tai sudaro 27,2 proc. nuo visų rajono gyventojų. Šią žmonių socialinę grupę veikia įvairūs amžiaus sąlygoti faktoriai: pasitraukimas iš darbinės

veiklos, žemas pragyvenimo lygis, sumažėję gebėjimai savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimoms) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime, sveikatos problemos, negalia, našlystė, dezorientacija greitai besikeičiančioje aplinkoje;

- žmonės su negalia sudarė 9,7 proc. nuo bendro rajono gyventojų skaičiaus [3].

Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjunga atstovauja ir gina Ukmergės rajono savivaldybės žmonių su fizine negalia teisėtus poreikius, teises ir laisves. Vykdydama valstybės ir savivaldybės biudžetų lėšomis finansuojamus Socialinės reabilitacijos paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje projektus, organizacija teikia savo nariams socialinės reabilitacijos paslaugas, padedančias atkurti ar palaikyti neįgaliųjų socialinius ir savarankiško gyvenimo įgūdžius, didinančias neįgaliųjų savarankiškumą ir užimtumą bei galimybes dalyvauti visuomenės gyvenime. Socialinių paslaugų dienos centre sąjungos nariams teikiamos paslaugos:

1. neįgaliųjų dienos užimtumo (savitvarkos, kasdienės veiklos įgūdžių palaikymo, atkūrimo, ugdymo; mokymo sveikai gyventi, apsitarnauti; saviraiškos ir kūrybiškumo lavinimo; mokymo pažinti ir valdyti ligą ar negalią, savarankiškai spręsti kasdienes problemas, pagalba sprendžiant dėl negalios kylančias emocines problemas, tenkinant bendravimo poreikį savipagalbos grupėse ir užsiėmimuose);
2. asmeninio asistento pagalba neįgaliesiems lankantis užimtumo, ugdymo, reabilitacijos, sveikatos priežiūros, teisėsaugos ir kitose įstaigose (palydinti, pavežant, padedant spręsti kylančias problemas); pagalba sprendžiant įsidarbinimo, darbo paieškos, motyvacijos dirbti ir dalyvauti profesinėje reabilitacijoje didinimo, palaikymo darbo vietoje klausimus; pagalba sprendžiant buityje kylančias problemas (mokymo sveikai gyventi, apsitarnauti, pažinti ir valdyti ligą ar negalią, savarankiškai spręsti kasdienes problemas);
3. neįgaliųjų užimtumo įvairiuose amatų būreliuose ir klubuose, kuriuose neįgalieji mokosi gaminti įvairius dirbinius, išmoksta amato;
4. meninių gebėjimų lavinimo būreliuose, kolektyvuose, klubuose;
5. pagalba neįgaliųjų šeimos nariams organizuojant savipagalbos ir šeimos paramos grupių veiklą, mokant pasirūpinti neįgaliaisiais šeimoje, buityje, visuomeniniame gyvenime, pažinti ir valdyti neįgalaus asmens ligą ar negalią, sprendžiant kylančias emocines ir kitas problemas [4].

Teikdama aukščiau minėtas socialinės reabilitacijos paslaugas Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjunga padeda formuoti teigiamą nuostatą neįgaliųjų asmenų atžvilgiu, mažinti jų socialinę atskirtį. Tikėtina, kad šioje savanoriškoje, nepolitinėje, visuomeninėje organizacijoje, vienijančioje per 700 narių, taip pat galėtų būti potencialių LAB paslaugų vartotojų.

POTENCIALIŲ VARTOTOJŲ LAISVALAIKIO POMĖGIAI

Situacijos analizė

Norint pasiūlyti vartotojams savo paslaugas, svarbu pažinti jų adresatą, klientą – kas jis toks, koks jo gyvenimo būdas, ką jis veikia, kokioje situacijoje naudojasi (arba naudotųsi) siūloma paslauga. Tyrimo metu LAB taip pat buvo svarbu išsiaiškinti potencialių vartotojų – vyresnio amžiaus grupių, fizinę negalią turinčių Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjungos narių laisvalaikio pomėgius. Mokslinėje literatūroje laisvalaikis apibūdinamas kaip laisvas nuo būtinų užsiėmimų laikas, skirtas asmeniniams poreikiams tenkinti, taip pat plėsti žinias, lavintis ir dvasiškai tobulėti [5]. Vyresnio amžiaus žmonės, pasitraukę iš profesinės veiklos, susiduria su laisvo laiko pertekliumi. Kas bus veikiamas senatvėje, kokia veikla vyraus ir kaip tai padės adaptuotis bei socializuotis, kintant socialinei aplinkai, priklauso nuo asmeninių tikslų, kompetencijos, lyties, socialinės padėties, gyvenamosios vietos pakeitimo ir kt. [6]. Senjorų gyvenime tinkamai organizuota laisvalaikio veikla padeda jiems produktyviai panaudoti laiką, pamiršti apie sveikatos problemas, skatina džiaugtis gyvenimu.

Viename socialinių tinklų atlikta apklausa parodė, kad aktyvūs, veiklūs senjorai paneigia visus stereotipus apie senatvę. Pasiteiravus visuomenės, ar jų seneliai gyvena aktyviai ir ar turi kokį nors pomėgį, paaiškėjo, kad 63 proc. senjorų propaguoja aktyvų gyvenimo būdą ir turi net kelis mėgstamus užsiėmimus nuo kojinių mezgimo, siuvimo, darbo sode, iki vaikščiojimo šiaurietiškomis lazdomis ar net keliavimo po kalnus. Apklauskos duomenimis, populiariausių senjorų užsiėmimų penketuke yra:

- darbai sode;
- rankdarbiai (mezgimas, siuvimas);
- knygų skaitymas;
- anūkų priežiūra;
- vaikščiojimas šiaurietiškomis lazdomis [7].

Diskusijų grupės tyrimas

Pirmieji diskusijų klausimai buvo skirti atskleisti respondentų asmeninius laisvalaikio pomėgius ir veiklos rūšis, kurios tiriamiesiems yra svarbios jų amžiaus tarpsnyje.

- ✓ ***Kaip leidžiate laisvalaikį? Ką mėgstate veikti laisvalaikiu?***
 - *Piešti, spalvoti*
 - *Skaityti*
 - *Aš tai visą laisvalaikį mezgu*
 - *Kojines mezgu, servetėles neriu, knygutę turiu tokią mandalų, piešiu, piešti pati nemoku, bet spalvinu*
 - *Sodas, daržas, grybai, knygos, va, save apibūdinau*

- *Piešimas tinka ir skaitymas, nu daugiausia piešti mėgstu, vieną kitą eilėrašį šiek tiek [kuriu- aut. past.]*
- *Darbeliai visokie, rankdarbiai iš vilnos, ir mezgimai, ir nėrimai, ir vėlimai, ir dainavimas, pagrindinis – tai dainavimas*

LAB tyrimo dalyvių pasisakymai atskleidė, kad Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjungos narės linkusios rinktis tiek aktyvias (gamtoje), tiek pasyvias laisvalaikio praleidimo formas. Respondentės pažymėjo, kad labiausiai joms priimtini pasyvūs laisvalaikio leidimo būdai skaitant, užsiimant rankdarbiais.

Kur užsiimate rankdarbiais, darote darbelius?

- *Čia [Socialinių paslaugų dienos centre – aut. past.]*
- *Aš labai toli, tarp kitko, būnu ir netingiu atvažiuoti 21 km*
- *Ir namie*

Pažymėtina, kad vyresnio amžiaus žmonėms labai svarbus bendravimo poreikis, ypač, kai jie yra nedirbantys ir vieniši. Savo kasdienybę respondentai linkę praskaidrinti ne tik būdami namuose, bet ir lankydami organizacijos Socialinių paslaugų dienos centre.

POTENCIALIŲ VARTOTOJŲ INFORMACIJOS GAVIMO KANALAI IR ŠALTINIAI

Televizija. Situacijos analizė

Socialiniame, kultūriniame, ekonominiame ir politiniame gyvenime XXI amžiaus žmonės intensyviai naudojami informacinėmis ir medijų priemonėmis. Naudojantis simboliais, vaizdais, garsais per medijas perduodamos įvairios žinios. Todėl medijų ir informacinės priemonės vaidina svarbų vaidmenį formuojant žmonių elgesį ir įsitikinimus [8].

Didžiausios Lietuvoje rinkos tyrimų ir konsultacijų bendrovės „Kantar TNS“ atlikto „Media Day 2016“ tyrimo duomenimis, daugiausia gyventojų per parą pasiekia TV (84 proc.), internetas (64 proc.), toliau – radijas (54 proc.), spauda (27 proc.). Tyrimo metu buvo apklausta apie 1 800 nuolatinių Lietuvos gyventojų 15-74 metų amžiaus [9].

Kito šios tyrimų bendrovės tyrimo „Media Day 2014“ duomenimis, vyresnio amžiaus žmonės labiausiai pasiekia tradiciniai medijų kanalai. Tyrimo metu buvo apklausti 1 780 Lietuvos gyventojų, kurių amžius – 15-74 metai.

Esminiai senjorų naudojimosi medijų kanalais 2014 m. aspektai:

- Vyresnio amžiaus, 60-74 m. Lietuvos gyventojai per parą su medijomis praleidžia 8 val. 12 min.;
- Vyresni nei 60 m. gyventojai vis dar labiau linkę naudoti tradicinius įrenginius. 95 proc. šios amžiaus grupės gyventojų atsakė TV žiūrintys per televizorių, o radiją radijo imtuvu klausosi 71 proc. apklaustųjų. Kol kas tik 25 proc. senjorų medijos pasiekia per kompiuterį ir 6 proc. per mobiliųjų telefoną;
- Daugiau nei 5 val. su medijomis praleidžiamo laiko vyresni (60-74 m.) gyventojai skiria televizijai, daugiau nei 2 val. radijui, apie 40 min. spaudai ir daugiau nei pusvalandį – veiklai internete. Kasdien internetu naudojasi apie 24 proc. šios grupės asmenų. Daugiausiai 60-74 m. respondentai teigia internete skaitantys naujienų portalus (16,6 proc.), 7 proc. laiką leidžia socialiniuose tinkluose, 13 proc. užsiima kita veikla internete [10].

Minėtos bendrovės leidinyje „Žiniasklaidos tyrimų apžvalga 2016“ pateikiami pagrindiniai televizijos, spaudos ir radijo auditorijos bei interneto naudotojų tyrimų rezultatai.

Televizijos auditorijos tyrimas 2016 m.:

- Prie TV ekranų praleidžiamas laikas toliau augo. Vystantis technologijoms, plintant išmaniesiems telefonams, planšetiniams bei nešiojamiems kompiuteriams, vis daugiau gyventojų TV turinį žiūri mobiliųjų įrenginių ekranuose. Ir nors žmonių, TV programas žiūrinčių televizoriuje, skaičius po truputį mažėja, visgi laiko, praleidžiamo prie televizoriaus ekrano, trukmė paaugo. 2016 m. kiekvienas Lietuvos gyventojas per dieną prie televizoriaus praleido vidutiniškai 3 val. 45 min. – 11 min. daugiau nei 2015 m. ir daugiau nei 20 min. – nei 2014 m. Televizoriaus žiūrėjimo trukmė ypač augo tarp suaugusiųjų Lietuvos gyventojų – 2016 m. vidutiniškai vienas suaugęs Lietuvos gyventojas prie TV ekrano kasdien praleido po 4 val. 5 min. – 13 min. daugiau nei ankstesniais metais. 4-17 m. amžiaus vaikai televizorių žiūrėjo po beveik 2 val. kasdien;
- Didžiausi TV rinkos žaidėjai. TV rinkos lyderiai praėjusiais, kaip ir ankstesniais metais,

išliko tie patys – didžiausią auditorijos dalį pagal žiūrėtą laiką turėjo TV3 (14,8 proc.) bei LNK (14,0 proc.). LRT kanalų grupei priklausantis visuomeninis transliuotojas „LRT Televizija“ turėjo 8,7 proc. auditorijos dalį. Šie trys kanalai buvo lyderiai ir pagal per dieną pasiektos auditorijos dydį: TV3 pasiekė beveik 37 proc., LNK – beveik 36 proc., o „LRT Televizija“ – beveik 30 proc. Lietuvos gyventojų kasdien;

- Žiūrimiausios laidos. Populiariausios 2016 m. TV laidos – Eurovizijos dainų konkurso finalai, olimpinės krepšinio transliacijos ir Europos futbolo čempionato finalas, taip pat tradiciniai „Auksiniai svogūnai“ bei pramoginės, muzikinės laidos ir filmai [11].

Diskusijų grupės tyrimas

LAB tyrimo metu taip pat buvo domėtasi, kokie medijų kanalai populiarūs senjorų tarpe, iš kokių šaltinių jie dažniausiai gauna aktualią informaciją.

✓ *Ar mėgstate laisvalaikiu žiūrėti televiziją?*

- *Žiūriu*
- *Kartais net užmirštam* [paminėti – aut. past.]
- *Tai jau paprasta, visi žiūri*
- *Kaip galima televizorių nežiūrėt*

Tyrimo dalyvių pasisakymai atskleidė, kad senyvo amžiaus fizinę negalią turintiems asmenims televizijos laidų žiūrėjimas yra tradicinė ir įprasta laisvalaikio praleidimo veikla. Senyvo amžiaus žiūroves vargina gausios reklamos. Kai kurios diskusijos dalyvės turi susiformavusius įpročius – pavyzdžiui, rytais televizijos nežiūri.

Respondentės neįvardijo jokios televizijos programos ar konkrečių laidų, kurias nuolat žiūri.

Spauda. Situacijos analizė

2017 m. „Kantar TNS“ bendrovės atlikto pavasario Spaudos auditorijos tyrimo rezultatai rodo, kad spausdintinės žiniasklaidos skaitomumas mažėja (tyrimas atliktas 2017 m. vasario 6 d. – balandžio 9 d., apklausti 15-74 m. amžiaus 1 908 Lietuvos gyventojai). Tam įtakos turi vartotojų naršymas internetinėje erdvėje, nes vis daugiau leidinių persikelia į internetą. Dienraščių, savaitraščių ir rečiau leidžiamų leidinių skaitomumas yra mažiausias nuo 2009 m. pavasario. Savaitraščiai išlaiko didžiausią skaitytojų auditoriją, o dienraščių skaitomumas yra mažiausias [12].

Spaudos auditorijos tyrimo 2016 m. rezultatai:

- Bent vieną periodinio leidinio numerį skaitė 77 proc. 15-74 m. Lietuvos gyventojų, 2 proc. punktais mažiau nei 2015 m. Lojalių skaitytojų dalis (vidutinė auditorija), taip pat sumažėjo 4 proc. punktais ir 2016 m. buvo 63 proc. Lyginant su 2015 m. spaudos skaitomumas mažėja;

- Savaitraščiai, kaip ir ankstesniais metais, išlieka daugiausia auditorijos pasiekiančia periodiškumo forma, kurios bendra auditorija 2016 m. siekė 64 proc. Dienraščių bendra auditorija susitraukė 7 proc. punktais iki 35 proc. Mėnesinių ir retesnio periodiškumo leidinių auditorija per metus nepasikeitė;
- Lietuvos gyventojai laikraščius skaitė vidutiniškai 12 min. per dieną ir tai yra 3 min. mažiau nei 2015 m. Žurnalus skaitė 1 min. mažiau - vidutiniškai 13 min. per dieną;
- Kalbant apie spaudos skaitomumą amžiaus grupėse, didžiausias skaitytojų auditorijos sumažėjimas pastebimas 30-49 m. amžiaus grupėje. Jauniausių 15-29 m. lojalių laikraščių skaitytojų auditorija liko nepakitusi nuo 2015 m., tačiau bendrai laikraščių pasiekimas šioje amžiaus grupėje 2016 m. smuko 5 proc. punktais. Vyriausių, 50-74 m. amžiaus laikraščių skaitytojų tarpe taip pat pastebimas auditorijos mažėjimas;
- Dienraščių TOP 5-tuke permainų neįvyko – didžiausią auditoriją turi „Lietuvos rytas“, po jo rikiuojasi „Vakaro žinios“, „Kauno diena“, „Šiaulių kraštas“ ir „Sekundė“. Savaitraščių kategorijoje pirmųjų dviejų pozicijų lyderiai išlieka tie patys – „Savaitė“ ir „Žmonės“, tačiau trečioje vietoje atsidūrė „Prie kavos“, 2016 m. aplenkęs „TV Anteną“.
- Mėnraščių ir rečiau leidžiamų leidinių tarpe 2014 m. pasirodęs žurnalas „Savaitė. Namie ir sode“ 2016 m., kaip ir pernai yra pirmoje pozicijoje, už savęs palikęs žurnalus „Moteris“ bei „Panelė“.
- Jau kuris laikas pasaulinės spaudos tendencijos lieka tos pačios – vakarų pasaulyje skaitytojų auditorija, tiražai bei reklamos pajamos mažėja, vis daugiau auditorijos persikelia į internetą. Popieriniu formatu išlieka tie spaudos leidiniai, kurie randa optimalų verslo modelį, kaip apjungti popierinį leidinį ir internetinę jo versiją, taip pat tie leidiniai, kurie pateikia išskirtinį, kokybišką, analitinį turinį, pritaikytą nišinei auditorijai [13].

Ukmergės rajone leidžiami du laikraščiai – „Ukmergės žinios“ ir „Gimtoji žemė“. Aktualios rajono naujienos, įvykiai, kultūros, sporto ir kitų renginių apžvalga, video reportažai ir kita informacija skelbiama internetiniame naujienų portale www.vilkmerge.lt. Šiuose žiniasklaidos kanaluose aprašomas politinis, ekonominis, socialinis ir kultūrinis Ukmergės rajono gyvenimas.

Diskusijų grupės tyrimas

LAB tyrėjai domėjosi, iš kokių šaltinių senjorai gauna jiems aktualią informaciją.

- ✓ ***Iš kur (kokių šaltinių) gaunate daugiausia informacijos, ne tik pačios aktualiausias, bet kas vyksta Lietuvoje, pasaulyje, kokios vertybės galėtų būti?***
 - *Laikraščiai*
 - *Spauda*
 - *„Ukmergės žinias“ skaitome*

Respondenčių pasisakymai rodo, kad Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjungos atstovės aktyviai naudoja savo rajono regioninę spaudą ir savaitraščiais.

Internetas. Situacijos analizė

„Kantar TNS“ bendrovės 2016 m. atlikto Interneto naudotojų tyrimo rezultatai parodė:

- Bendrieji Lietuvos interneto skvarbos rodikliai (bendra, mėnesio ir dienos auditorijos) augo 3 proc. punktais. Lietuvos gyventojų, besinaudojančių internetu dalis, kinta nežymiai, tuo tarpu didėja dalis reguliariai besinaudojančių internetu. Per pastaruosius ketverius metus labiausiai augo interneto dienos auditorija – nuo 59 iki 66 proc. Ši tendencija turėtų išlikti ir artimiausiu metu – augs Lietuvos gyventojų dalis, kuriems internetas yra kasdienė medija;
- Interneto dienos pasiekimas per metus nekito tiek jauniausioje amžiaus grupėje (15-29 m.) ir siekė 94 proc., tiek ir 30-49 m. amžiaus grupėje (75 proc.). Interneto dienos auditorijos augimas pastebimas vyriausioje 50-74 m. amžiaus grupėje, nuo 34 proc. 2015 m. iki 40 proc. 2016 m.;
- Kaip visame pasaulyje, taip ir Lietuvoje, jau keletą metų pastebima tendencija, jog auga žmonių dalis, kurie prie interneto jungiasi per išmanųjį telefoną. 2016 m. išmaniuoju telefonu prie interneto jungėsi 58 proc. interneto naudotojų ir tai yra 15 proc. punktų daugiau nei 2015 m. (43 proc.) arba 30 proc. punktų daugiau nei 2014 m. (28 proc.). Interneto naudojimas išmaniaisiais telefonais toliau augs. Tokius įrenginius turi vis daugiau Lietuvos gyventojų, mobiliojo interneto ryšio infrastruktūra šalyje taip pat yra gerai išvystyta, o daugelis technologinių inovacijų šiandien yra orientuotos būtent į mobiliuosius įrenginius;
- 2016 m. TOP5 veiklos internete buvo: naudojimas internetinės paieškos sistemomis (Google, Yahoo ir t.t.) ieškant reikalingos informacijos, naujienų skaitymas naujienų portaluose, vaizdo įrašų žiūrėjimas vaizdo portaluose (pvz. Youtube.com), elektroninis paštas bei informacijos apie prekes ir paslaugas paieška per paieškos sistemas;
- Socialiniais tinklais 2016 m. kasdien naudojosi 39 proc. Lietuvos gyventojų. Akivaizdu, kad didžiausia dalis socialinių tinklų vartotojų koncentruojasi jauniausioje amžiaus grupėje (15-29 m.) – 81 proc. šio amžiaus atstovų kasdien lankėsi socialinėje erdvėje. Dvigubai mažiau – 41 proc. 30-49 m. amžiaus grupėje ir 11 proc. 50-74 m. amžiaus gyventojų naudojami socialiniais tinklais;
- Facebook (97 proc. soc. tinklų naudotojų) ir Youtube (92 proc.) naudotojų skaičius per metus nepakito ir tai vis dar populiariausi socialiniai tinklai Lietuvoje. Didžiausias reguliarių naudotojų augimas 2016 m. matomas Google+, Instagram, Twitter ir Spotify socialiniuose tinkluose [14].

Net ir sulaukę užtarnauto poilsio senjorai stengiasi išlikti aktyviais visuomenės nariais ir neatsilikti nuo naujovių. Registracija pas gydytoją internetu, galimybė apsipirkti neišeinant iš namų, atsiskaitymai už komunalines paslaugas ar naujausių žinių paieška – šios interneto suteikiamos galimybės labiausiai džiugina Lietuvos senjorus. Tiesa, daliai vyresnio amžiaus žmonių internetas vis dar netapo kasdieniu pagalbininku, nes trūksta žinių, kaip pradėti juo naudotis, o ir pirmą kartą prisėsti prie kompiuterio nedrąsu [15].

Diskusijų grupės tyrimas

LAB tyrimo metu respondentų buvo klausama:

✓ **Ar naudojate kompiuteriais, internetu?**

- Ne
- Aš tai ne, nustojau, nepatinka, labai daug pletkų

✓ **Būtumėt skaitę informaciją internete, jei ji būtų..?**

- Kokybiškesnės laidos iš viso [turinys, informacija – aut. past.]
- Nebūtų tokios didelės reklamos, visur reklama, visur
- Per televiziją tokios reklamos kartais net, žinokit, įžeidžiančios
- Reklamų yra per daug. Sako sako žinias, nutraukia ir kažki kiek reklama
- Per vienas žinias penkis kartus tą patį
- Geriausia tai bibliotekon nuėjai, paskaitei, visokių laikraščių, žurnalų [...] aš labai praktikuoju šitą

Lietuvos statistikos departamento 2012 m. duomenimis, Lietuvoje tik 14,1 proc. vyresnių nei 65 metų asmenų naudojami kompiuteriu ir tik 13,7 – internetu. Palyginti su 80-100 proc. rodikliais 16-44 amžiaus grupėse, tai labai maži skaičiai [16]. Tačiau negalią turinčių senjorių regione naudojimosi kompiuteriais ir internetu rodikliai būtų dar žemesni. LAB tyrimo dalyvių atsakymai rodo, kad naudojimosi kompiuteriais ir internetu patirtį turi tik viena kita respondentė, bet yra nusivylusi jos netenkinančiu turiniu. Tikėtina, kad senjorėms trūksta kokybiškos informacijos paieškos ir naršymo internete įgūdžių ir patirties.

Radijas. Situacijos analizė

Bendrovės „Kantar TNS“ 2016 m. atlikto Radijo auditorijos tyrimo rezultatai parodė:

- Savo pirmąsias transliacijas Lietuvoje pradėjęs prieš daugiau nei 90 m. radijas nepraranda savo populiarumo bei aktualumo ir šiandien. Radijo auditorijos tyrimo duomenys rodo, kad pastaraisiais metais pasiekama klausytojų auditorija kinta nedaug, kasdien radijo klausosi apie 70 proc. (2014 m. – 70,9 proc., 2015 m. – 71,0 proc., 2016 m. – 70,5 proc.), o per savaitę radijas pasiekia daugiau nei 85 proc. 12-74 m. amžiaus Lietuvos gyventojų (2014 m. – 85,6 proc., 2015 m. – 85,9 proc., 2016 m. – 85,5 proc.);
- Radijo klausymosi laikas taip pat kito neženkiai: 2016 m. 12-74 m. amžiaus Lietuvos gyventojas per dieną radijo klausėsi vidutiniškai 2 val. 23 min. (2015 m. 2 val. 30 min.). Kuo vyresni klausytojai, tuo daugiau laiko jie klausosi radijo. Jei jauniausi tyrime dalyvavę 12-19 m. jaunuoliai radijo klausėsi vidutiniškai 1 val. 2 min. (2015 m. - 1 val. 8 min.), tai tarp vyriausiosios, 60-74 m. amžiaus grupės atstovų, šis rodiklis siekė 2 val. 51 min. (2015 m. - 2 val. 59 min.);
- Populiariausia radijo stotimi Lietuvoje 2016 m. išliko M-1, antrąją ir trečiąją pozicijas pagal

auditorijos dalį antrus metus iš eilės dalinasi „Lietus“ ir LRT radijas, ketvirtoje pozicijoje – Radiocentras;

- Radijo stočių populiarumas skirtingose amžiaus grupėse skiriasi: tarp jaunimo dominuoja M1, taip pat populiarios stotys Radiocentras, ZIP FM ir Power Hit Radio, auditorijai „senėjant“ M-1 lyderio poziciją užleidžia „Lietui“, populiariausių stočių sąrašė vietas dalindamasis su Radiocentru, M-1 Plus ir LRT radiju, o vyriausių klausytojų grupėje tradiciškai dominuoja LRT radijas [17].

Diskusijų grupės tyrimas

Respondentų pasisakymai atskleidė jų nuomonę apie radiją, pasitenkinimą transliuojamomis laidomis.

✓ *Kokias laidas klausotės per radiją?*

- *Aš su „Pūku“ [„Pūko radijas“ - aut. past.] gyvenu*
- *Iš ryto atsikeli ir atsisuki, ir klausai viską. Kuo aš nepatenkinta Lietuvos žinių radiju, mes vis tik esam lietuviai. Kalba, kalba, kalba žinias, ten jau pasako viską, nu ir dabar muzika, ir muzika visą laiką užsienietiška. Gal mes kitu laiku leiskim tą užsienietiška? Lietuvos žinios, Lietuvos radijas ir staiga čia bu bu bu, visai neįdomu tada darosi. Mes norėtume, pageidautume, kad vis tik daugiau muzikos būtų lietuviškos. Aš prisimenu tuos laikus, kada buvo radijas mes girdėdavom lietuvišką muziką, nors dabar kalba, kad buvom rusinami, o dabar? Anglinami ir viskas*
- *Vyksta konkursai „Lietuvos balsas“, koks čia Lietuvos balsas, jei angliškas, prancūziškas visokias dainas dainuoja, o kas lietuvišką dainą atlieka paskutinėj vietoj būna*

Potencialios LAB vartotojos nuolat klauso radijo. Paminėtos radijo stotys – Žinių radijas ir „Pūko radijas“ – nepatenka į populiariausių radijo stočių, remiantis tyrimų duomenimis sąrašą. Trečiojo amžiaus grupę atstovaujančioms respondentėms labiau patiktų, jei daugiau būtų transliuojama lietuviška, o ne užsienio muzika.

POTENCIALIŲ VARTOTOJŲ INFORMACINIAI POREIKIAI

Situacijos analizė

Tyrinėtojams pavyko identifikuoti net 18 senjorus dominančių informacijos interesų sričių. Prioritetas – sveikata, antroje vietoje – asmeniniai finansai, trečioje – rekreacinio, laisvalaikio pobūdžio informacija. [...]. Kitos svarbios [...] temos apėmė vyriausybę, nekilnojamąjį turtą, aplinkosaugą, vaistus, atostogas, teisinę informaciją, transportą, šeimą ir draugus, švietimą ir įsidarbinimą, paslaugas senjorams, savanorystės galimybes. Pagrindiniais informacijos šaltiniais garbaus amžiaus senjorai laiko šeimos narius, tam tikros srities specialistus (pvz., gydytojus), su kuriais jie pastoviai bendrauja. Įdomu, kad skirtingai nuo jaunesnių senjorų, jie jau nepasikliauja draugais informacijai gauti [18].

Bendradarbiaudamas su Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos (LASS) Ukmergės rajono filialu, LAB Ukmergės padalinys 2016 m. surengė 40 pokalbių klubo „Šviesa“ popiečių (1 popietės (arba pokalbių) trukmė apie 1 val.), kuriose apsilankė 496 lankytojai, iš jų 451 regos neįgalieji. Klubo lankytojai susitikimų metu aptarė įvairias temas, kurias galima suskirstyti į kelias rubrikas:

Rubrika	Pokalbio tema
SVEIKATA, GYVENIMO BŪDAS	<ol style="list-style-type: none"> 1. Apie sveikatos stiprinimą 2. Apie sveikatos saugojimą 3. Apie prieskonius ir jų naudą sveikatai 4. Apie sveikatos saugojimą 5. Apie maisto produktus ir jų saugojimą 6. Apie gydomąsias žoles 7. Apie vaistažoles 8. Apie virškinimo ligas ir netinkamus maisto produktus 9. Apie ilgaamžiškumą ir ilgaamžius 10. Apie ligų simptomų atpažinimą ir prevenciją 11. Apie rudens sodo ir daržo gėrybes 12. Apie cinamoną ir česnaką
KULTŪRA	<ol style="list-style-type: none"> 1. Apie senuosius aktorius 2. Apie neįgaliųjų teatrą 3. Apie Japonijos papročius 4. Apie tautodailę 5. Apie musulmonų papročius 6. Apie žinomus rašytojus 7. Apie Šv. Kūčias 8. Apie įvairias istorijas 9. Apie žymių žmonių gyvenimus 10. Apie žinomus žmones
POLITIKA, AKTUALIJOS	<ol style="list-style-type: none"> 1. Apie aktualius įvykius 2. Apie įvairius įvykius 3. Apie įvykius pasaulyje ir jų įtaką Lietuvai 4. Apie pabėgėlius 5. Apie Europą ir Rusiją

	6. Apie islamą ir musulmonus 7. Apie įvykius pasaulyje 8. Apie aktualijas 9. Apie aktualijas kainų tema 10. Apie įvykius Lietuvoje 11. Apie įvykius pasaulyje 12. Apie aktualias naujienas 13. Apie rinkimus į LR Seimą: supažindinimas su kandidatais 14. Apie išrinktą JAV prezidentą D. Trumpą 15. Apie Ukmergės naujienas 16. Apie pensijas
KITA	1. Apie Ukmergės aklųjų pokalbių klubo „Šviesa“ veiklą, jo poveikį lankytojams ir veiklos tobulinimo galimybes 2. Apie nevyriausybinės organizacijas ir jų teikiamas paslaugas

Diskusijų grupės tyrimas

- ✓ ***Koks turinys, kokios temos Jus labiausiai domina? Kokios dar kitos temos (be žinių, aktualijų) būtų įdomios, pavyzdžiui, informacija apie gėles, augalus, sodininkystę?***
 - *Taip*
 - *Labai*
 - *Pasižiūrėm kartais*
 - *Nors ir neturim kur, bet gražu pažiūrėti ir paklausti įdomu*

Tyrėjai domėjosi, ar domintų Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjungos narius LAB Ukmergės padalinio bendro pobūdžio veiklos, kartu su šio padalinio vartotojais išgrynintos pokalbių, diskusijų temos.

- ✓ ***Kokios LAB ruošiamos temos Jums būtų įdomios? Ar domintų LAB informacija, paskaitos?***
 - *Apie sveikatą, per radiją būna ketvirtadieniais*
 - *Apie pačią Lietuvą*
 - *Apie žiemai paruošiamus augalus, „Skinsiu raudoną rožę“ buvo laidoj, labai buvo įdomu, kaip vynuoges paslėpti [greičiausiai respondentė turi omenyje paruošti žiemai – aut. past.], kaip jas nukarpyti, domėjausi*
- ✓ ***Ar skirtumėt savo laiko, jei Jūs turėtumėt galimybę pasiūlyti savo temas, o LAB Ukmergės padalinys parengtų paskaitas?***
 - *Apie sveikatą*
 - *Ateitume*
 - *Būtinai*
 - *Kulinarijos kokių nors receptų įdomesnių*

Klausimai sukėlė gyvą susidomėjimą. Respondentės motyvuotos prisidėti prie LAB Ukmergės padalinyje vykstančių diskusijų. Jas domina panašios temos.

POTENCIALIŲ VARTOTOJŲ SKAITYMO ĮPROČIAI

Ukmergės Vlado Šlaito viešosios bibliotekos paslaugos ir vartotojai. Situacijos analizė

Ukmergės rajono savivaldybėje veikianti Vlado Šlaito viešoji biblioteka siekia užtikrinti visiems rajono gyventojams atvirą prieigą prie informacijos resursų, teikti vartotojams tradicinių žinių, puoselėti skaitymo kultūrą, skatinti naujoves, mažinti skaitmeninę ir socialinę atskirtį, sudaryti sąlygas informacinių ir kultūrinių poreikių tenkinimui, išsilavinusios visuomenės kūrimui, išlikti naudinga bendruomenei: būti atvira, dinamiška kultūros, informacijos, laisvalaikio ir viešosios erdvės paslaugas bendruomenei teikianti įstaiga. Bibliotekoje vyksta įvairūs renginiai, akcijos, edukacinės programos ir priemonės bendruomenės skaitymo skatinimui, skaitytojų kultūrinio akiračio plėtimui ir kompiuterinio raštingumo ugdymui.

2016 m. Ukmergės rajono bibliotekų tinklą sudarė:

- 1 viešoji biblioteka;
- 28 kaimo padaliniai, iš jų 3 sujungti su mokyklų bibliotekomis;
- 2 bibliotekos paslaugų punktai - Siesikų kaimo padalinio Tulpiakiemio paslaugų punktas ir Laičių kaimo padalinio Žemių paslaugų punktas [19].

Ukmergės miesto ir rajono gyventojai, lankydami bibliotekoje gali nemokamai naudotis šiomis paslaugomis:

- skaityti knygas, laikraščius, žurnalus ir skolintis spaudinius į namus;
- skaityklose naudotis informaciniais leidiniais (enciklopedijomis, žodynais, žinynais, garso ir vaizdo dokumentais);
- vartotojams teikiama informacija įvairiais klausimais žodžiu, raštu, telefonu, elektroniniu paštu, veikia „Klausk bibliotekininko“ paslauga;
- skaitytojams sudaryta galimybė susipažinti ir naudotis informacijos paieškos šaltiniais (katalogais, kartotekomis, informaciniais leidiniais, elektroninėmis duomenų bazėmis);
- naudotis bibliotekos prenumeruojamomis duomenų bazėmis, elektronine programa OPAC bibliografinių įrašų paieškai, bibliotekoje sukauptais kompaktiniais diskais (CD);
- mėgstantys kultūrinės paslaugas gali lankytis bibliotekos rengiamose parodose ir organizuojamuose renginiuose [20].

2016 m. Ukmergės rajono viešosios bibliotekos paslaugomis naudojosi 8 521 vartotojas, iš jų 2 384 vaikai. Iš viso perregistruota 6 803 vartotojai ir naujai užregistruota 1 718 vartotojų. Naujai užregistruoti vartotojai sudarė 20,16 proc. Vartotojų skaičius nežymiai padidėjo Viešojoje bibliotekoje (151), bet sumažėjo (192) kaimo padaliniuose. Dėl objektyvių priežasčių mažėjo vartotojų kaime. Svarbiausios vartotojų mažėjimo priežastys:

- mažėjantis gyventojų skaičius kaimo vietovėse;
- mažėjantis vaikų skaičius ir mokyklų uždarymas kaime;
- mažėja skaitymo, ypač jaunimo, poreikiai;
- susisiekimo problemos kaime;
- spartus kaimo gyventojų senėjimas;

- emigracija [21].

2016 m. Vlodo Šlaito viešosios bibliotekos paslaugomis naudojosi 352 vartotojai pensininkai. (Pagal Statistikos departamento prie LR Vyriausybės duomenis 2016 m. pradžioje Ukmergės rajone buvo 8 464 pensinio amžiaus gyventojai nuo 65 metų ir vyresni). Skaitytojų aptarnavimo skyriaus paslaugomis naudojosi 97 neįgalūs vartotojai, iš kurių 9 buvo aptarnaujami namuose. Bibliotekininkėms juos aptarnauti padėjo neįgaliųjų vartotojų artimieji, kaimynai ir kt. Pagal LIBIS vartotojų apskaitos duomenis Viešojoje bibliotekoje 66-99 m. amžiaus vartotojų buvo užregistruota 367, jiems išduota 18 268 fiz. vnt. dokumentų. Daugelis pensininkų ir nesunkių negalią turinčių vartotojų į biblioteką atvykdavo savarankiškai. Viešojoje bibliotekoje jie leido laiką Periodikos skaitykloje, dalyvavo kompiuterinio raštingumo ir e.paslaugų mokymuose, rinkosi knygas, bendravo su bibliotekininkėmis ir tarpusavyje [22].

Vlodo Šlaito viešosios bibliotekos duomenimis, 2016 m. skaitomumas, lyginant su praėjusiais metais, Ukmergės rajono bibliotekose padidėjo. Buvo gauta daugiau vienetų to paties pavadinimo grožinės literatūros populiarių knygų, organizuojami įvairūs renginiai, propaguojantys knygą, rašytojo kūrybą, skaitymo reikšmę. Skaitomiausių knygų penketuke viešosios bibliotekos Skaitytojų aptarnavimo skyriuje neprarado populiarumo S. Sakalauskaitės romanas „Sudužusių širdžių diena“ (išduotas 79 kartus), I. Buivydaitės „Kitapus veidrodžio“ (išduotas 59 kartus), M. Binchy „Mokslo draugai“ (išduotas 57 kartus), A. Trigiani „Likimo sūpuoklėse“ (išduotas 53 kartus), S. Wiggs „Tarp mūsų – vandenynas“ (išduotas 53 kartus). Vyresnio amžiaus vartotojai rinkosi biografines knygas, apie tremtį, domėjosi lietuvių rašytojų kūriniais. Populiarūs buvo užsienio rašytojų meilės romanai, knygos iš serijų „Svajonių romanai“, „Meilės romanų lobynas“ [23].

Ukmergės rajono bibliotekos ir kaimo padalinių dokumentų fondų turinys – universalus, komplektuojama informacinė literatūra; literatūra moksleivių, studentų bei suaugusiųjų mokymuisi; literatūra vaikams ir paaugliams; grožinė literatūra suaugusiems – klasikinė lietuvių ir šiuolaikinių autorių, užsienio rašytojų kūriniai; garsiniai dokumentai – klasikinė bei šiuolaikinė populiarioji muzika, vaidybiniai bei animaciniai filmai skaitmeninėse laikmenose; kraštotyros leidiniai. 2017 m. sausio 1 d. viešosios bibliotekos dokumentų fondą sudarė 69 025 fiz. vnt. dokumentų, kaimo padaliniuose – 136 516 fiz. vnt. Lyginant su 2015 m., dokumentų fondas sumažėjo 9 832 fiz. vnt. [24].

Diskusijų grupės tyrimas. Naudojimosi bibliotekomis patirtis

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti, ar Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjungos nariai naudojami Ukmergės rajono biblioteka ir jos paslaugomis.

- ✓ ***Ar naudojate arba anksčiau naudojote biblioteką?***
- *Visą laiką*
- *Anksčiau*
- *Ir dabar*
- *Į savaitę pora kartų [apsilankau bibliotekoje – aut. past.]*

Respondentų buvo klausiama apie jų skaitymo pomėgius.

✓ **Ar mėgstate skaityti?**

- *Visi, visi*
- *Aš turiu asmeniškai didelę biblioteką ir su visom draugėm dalinuos*
- *Aš nedidelę. Trys tūkstančiai šeši šimtai knygų. Savo, kur tik kada nuvažiuoju, visada nusiperku knygas, padovanoja, žino, kad mano šitas yra hobi, mirė giminaičiai ir irgi viskas atiteko man, ir aš turiu viską susitalpinti namuose*

✓ **Kokio žanro knygas (romanus, noveles, apysakas, poeziją) labiausiai mėgstate skaityti?**

- *Aš labiausiai mėgstu poeziją, turiu daug, neturiu kur dėti ir naujų jau nebeperku, išnešiau labai daug į biblioteką ir į mokyklas, visur*
- *Istoriniai, irgi poeziją ir detektyvai*
- *Pavyzdžiui, mano paskutinis dabar pirkinys – Jojo [Jo Jo Moyes – aut. past.] tokią būtent literatūrą, iš gyvenimo, kuri tiesiog už širdies griebia*
- *Medicininę literatūrą galima gauti, apie sveikatą prisiskaityti galima tiek ir tiek, aš irgi turiu, ir tašėj apie sveikatą*
- *Nemėgstu romanų*
- *Istorines daugiau, pokario, tremties, grynai lietuvių rašytojų, moterų, vyrų*

✓ **Kiek laiko skiriate skaitymui?**

- *Daug*
- *Aš naktį skaitau*
- *Naktim ir skaitom, o kada? Dieną nėr kada. Skaitymas padeda užmigti. Ypač vakarais, televizorius nusibosta, tai knygą skaitai ir viską pamiršti, ir užmigti gali su knyga*
- *Kai lietus lyja*
- *Jei įdomi knyga, tai per dieną*
- *Tai jau niekada, skaitydama, niekada neužmigsiu*

Trečiojo amžiaus senjorės ne tik naudojasi bibliotekos paslaugomis, bet ir kaupia asmenines bibliotekas. Įsigyja knygas įvairiais būdais – perka, gauna dovanų, paveldi iš giminių. Kai kurios respondentės turi sukaupusios gausias asmenines bibliotekas, dalinasi turimomis knygomis su draugėmis, dovanoja knygas mokykloms ir bibliotekoms. Skaitymą įvardija kaip mėgstamą užsiėmimą. Labiausiai respondentes domina grožinė literatūra, poezija, detektyvai, istorinė literatūra, partizanų, tremties tematika.

POTENCIALIŲ VARTOTOJŲ LŪKESČIAI LAB PASLAUGOMS

Situacijos analizė

Siekiant informuoti Ukmergės bendruomenę apie Lietuvos aklųjų bibliotekos paslaugas ir pasiūlyti jas naujiems (potencialiems) vartotojams, LAB Ukmergės padalinys nuolat aktyviai bendradarbiauja su rajone veikiančiomis viešosiomis ir privačiomis įstaigomis, nevyriausybinėmis organizacijomis – Ukmergės rajono savivaldybės Socialinės paramos skyriumi, Ukmergės rajono savivaldybės Vlado Šlaito viešąja biblioteka, Jasiuliškių socialinės globos namais, Deltuvos Švč. Trejybės parapijos senelių namais, Ukmergės rajono Želvos parapijos katalikiškaisiais senelių namais, LASS Ukmergės rajono filialu, laikraščiu „Ukmergės žinios“ ir kt.

2016 m. LAB Ukmergės padalinys organizavo:

- 140 renginių, kuriuose apsilankė 1 403 lankytojai, iš jų 1 068 regėjimo neįgalieji, 270 suaugusiųjų reginčiųjų skaitytojų ir 65 moksleiviai;
- 26 literatūrinius teminius renginius, kuriuose apsilankė 284 lankytojai, iš jų 185 regos neįgalieji ir 65 moksleiviai;
- bendradarbiaujant su LASS Ukmergės filialu surengė 40 ekstensyvių seminarų, kuriuose apsilankė 474 lankytojai, iš jų 430 regos neįgalieji. Seminarų metu nagrinėtos sveikos gyvensenos, emocinių problemų sprendimo ir kitos regėjimo negalią turintiems asmenims aktualios temos;
- bendradarbiaujant su LASS Ukmergės filialu surengė 40 aklųjų pokalbių klubo „Šviesa“ susitikimų, kuriuose apsilankė 496 lankytojai, iš jų 451 neregys;
- nuo balandžio mėn. pradėjo veikti klubas „Mezginiai tarp knygų“. Edukacinių užsiėmimų metu klubo dalyvės kūrė gražius rankdarbius, diskutavo, dalinosi patirtimi;
- įstaigoje aktyviai lankėsi 3 neregės literatės. Jų kūryba – eilėraščiai, prozos kūriniai spausdinami almanache „Žodžio spalvos“, teikiami dalyvavimui įvairiuose konkursuose.

Diskusijų grupės tyrimas

Tyrimo metu respondenčių buvo klausiama apie jų laisvalaikio pomėgius.

- ✓ ***Kaip leistumėt savo svajonių laisvalaikį?***
- *Rankdarbiai*
- *Jei galėtume, tai daugiau į koncertus kokių, spektaklius nueitume, bet tam galimybių nėra*
- *Koncertų vyksta daug, bet jų kainos kokios*
- *Koncertų daug, bet kandžiojas pinigėliai, skelbimus paskaitom ir gana*
- *Labai daug koncertų, bet pinigų tiek nėra*
- *Grybavimas dar aš nepaminėjau, vasarą, ir rudenį, ir dabar, voveruškos auga tikrai*

✓ **Kokie patinka rankdarbiai?**

- *Ir megzti, ir iš molio lipdyti, jeigu tik būtų galimybė*

✓ **Ar esate gyvenime kitus žmones pamokiusios megzti ar iš molio lipdyti?**

- *Pamokius megzti taip*
- *Nu megzti jau esu mokius šalikus su blizgučiais iš siūlų dar atvežus iš Kauno ir Vilniaus*
- *Kai dirbau, bendradarbes mokiau*

Lietuvoje vis labiau populiarėja vakaruose paplitusios kūrybinės dirbtuvės, siūlančios vaikams ir suaugusiems platų asortimentą meninių veiklų – keramiką, piešimą, tapybą ant šilko, dekupažą, stiklo dekoravimą, žvakių kūrimą, mozaiką, muilo gamybą ir kt. Į kūrybinių dirbtuvių veiklas įtraukiami ne tik sveikieji, bet ir negalią turintys asmenys. Kūrybinių dirbtuvių organizatoriai bendradarbiauja ir plėtoja projektus su valstybinėmis įstaigomis, nevyriausybinėmis organizacijomis ir kitais rėmėjais. Pagrindiniai kūrybinių dirbtuvių uždaviniai:

- padėti vaikams ir suaugusiems geriau pažinti save ir atrasti savo kūrybinius pomėgius;
- ugdyti estetinę nuovoką, kūrybiškumą ir meninius gebėjimus;
- skatinti kokybišką ir efektyvų laisvalaikio praleidimą;
- ugdyti komandinio darbo įgūdžius.

LAB tyrėjos domėjosi, ar sudomintų respondentės dalyvavimas bibliotekos organizuojamų kūrybinių dirbtuvių veikloje kartu su vaikais, perteikiant jiems senjorių sukauptą patirtį.

✓ **Ar domintų „padėjėjų, ambasadorių“ veikla pravesti LAB kūrybines dirbtuves vaikams kuriant keramikos darbelius, mezginius, Kalėdinius žaisliukus?**

- *Įmanoma, kodėl ne*
- *Bendraut su vaikais labai moku, bet juos mokyt tai nelabai*
- *Pernai padariau angeliukus*
- *Yra pas mus darbelių būrelis, Jums rodė ten, ir mes turim vieną porą tokių labai gražiai darančių ir mokačių, tai tokia R. ir J., jos vaikam tokių visokių žaisliukų, ir balionus tenai apipint, apdailint, iš jų padaryt galima, nupiešti senį ir dar ką nors, tikrai aš manau, kad galėtų*

Tyrimo dalyvių pasisakymai rodo, kad Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjungos nariams pasiūlymas pasidalinti ir skleisti savo patirtį jaunesniajai kartai būtų priimtinas. Kūrybinių dirbtuvių metu respondentės LAB partnerio vaidmenyje galėtų prisidėti prie vaikų meninių gebėjimų ugdymo ir praktiškai išbandyti save „mokytojo“ vaidmenyje.

Literatūriniame Lietuvos gyvenime vis aktyviau reiškiasi neregiai literatai. Skatinti regos negalią turinčius žmones kūrybinei veiklai, populiarinti jų kūrybą visuomenėje, padėti jiems integruotis į Lietuvos literatūrinę bendruomenę, reklamuoti brandžiausius kūrinius siekiama Neregijų literatū kūrybos konkursais, kurie organizuojami kas antri metai. Tradiciniais tapo meninės kūrybos-literatū renginiai, vykstantys Zelvės poilsiavietėje, muzikų šventės, kur literatai susitinka su rašytojais,

kritikais, dainų ir jų tekstų kūrėjais. LAB visapusiškai remia literatus su regos negalia, rūpinasi jų kūrybos leidyba, populiarinimu. Konkurso laureato kūryba išleidžiama atskiru leidiniu. Kiekvienais metais bibliotekos rūpesčiu ir rėmėjų pagalba išleidžiama vidutiniškai po 6-8 originalius leidinius, spausdinami ir tęstiniai kūrybos rinkiniai, almanachai.

- ✓ ***Ar Jus domintų bendros veiklos su LAB kūrėjais? Ar norėtumėt pasidalinti su jais savo patirtimi kartu organizuojant poezijos popietes, pavyzdžiu, gamtoje (miške, gražioje vietoje, ant Ukmergės piliakalnio)?***
- *Čia pavasarį, vasarą*
- *Kodėl gi ne, visada galima*

Negalia nebūtinai uždaro žmonės tarp keturių sienų. 2017 m. Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjunga vykdė projektą „Keliauk ir pažink Lietuvos piliakalnius“. Vasaros pabaigoje sąjungos nariai turėjo galimybę apkelti kelis piliakalnius. Ekskursijos metu jie apžvelgė atsiveriančius kraštovaizdžius, fotografavo juos. Rugsėjo mėnesį surengtoje fotografijų parodoje „Aplankyti Lietuvos piliakalnių“ buvo aptarti vykdyto projekto rezultatai ir apdovanoti geriausių fotografijų autoriai [25].

Nuo 2016 m. LAB sėkmingai vykdo projektą „Pasakojimų dėžutė – aklų ir silpnaregių vaikų socialinės aplinkos pažinimui lavinti“. Šio projekto metu sukurtos liečiamosios priemonės, padedančios nematančiam ar silpnai matančiam vaikui geriau suvokti pasakojamą istoriją. LAB darbuotojų sukurti nedideli spektakliai pagal Kęstučio Kasparavičiaus apsakymus „Arbatos klubas“ ir „Ašotis“ edukacinių užsiėmimų metu lavina mažuosius žiūrovus, suteikia žinių apie juos supančioje aplinkoje esančius objektus (įvairius daiktus, jų paskirtį ir naudojimosi jais būdus), supažindina vaikus su dvasinėmis vertybėmis ir socialines normas apibūdinančiomis sąlygomis. Kūrybinio proceso metu bendradarbiaujama su Lietuvos bibliotekomis, ugdymo ir globos įstaigomis. Kuriamos istorijos išbandytos su įvairaus amžiaus vaikų – ir neregijų, ir reginčiųjų auditorijomis, vėliau sėkmingai demonstruotos ir sutrikusios regos mažyliams, ir paaugliams.

Spalio 1-ąją minima Tarptautinė pagyvenusių žmonių diena. Minint šią dieną Jungtinės Tautos rekomenduoja atkreipti dėmesį į sąlygas ir priemones, įgalinančias vyresnio amžiaus žmones aktyviau dalyvauti visuomeniniame gyvenime [...], pašalinti kliūtis vyresnio amžiaus žmonėms aktyviai dalyvauti ir įnešti didesnę įnašą į visuomenės gerovę, sudaryti jiems galimybes naudotis naujausiomis technologijomis, gauti informaciją, galimybę šviestis ir mokytis visą gyvenimą [26]. Pasak vokiečių teologo Anselm Grün, senatvė, tai savotiškas asmenybės renesansas, nes atsiradęs laisvas laikas pražysta naujais pomėgiais, darbais ir pasiekimais [27]. Aktyvūs senjorai, norintys atrasti save iš naujo, sulaukę šio garbingo amžiaus, neretai pageidauja ir svajoja savo laisvalaikį skirti įvairioms prasmingoms ir širdžiai mieloms meninėms veikloms, viena iš kurių – suaugusiųjų mėgėjų teatrai. Senjorų teatrai veikia daugeliuose Lietuvos kultūros ir laisvalaikio centruose, neįgaliųjų NVO, globos ir kt. įstaigose.

LAB tyrimo metu buvo domėtasi, ar Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjungos narius domintų sceninė (aktorinė) veikla, dalyvavimas bibliotekos rengiamuose spektakliuose.

✓ **Ar esate išbandę save aktorinėje veikloje?**

- *Bandėm*
- *Iš V. didžiausia aktorė, tokia liga, kad aktorė esi, aktorė*

✓ **Ar Jus domintų dalyvavimas mažuose LAB spektakliuose, pagal savo ar literatūrinius kūrinius, rodant juos vaikams, turintiems regos negalią?**

- *Idėja įdomi, bet tokių kuriančių gal dar kol kas tai neturime, nebent iš Jūsų pusės būtų*
- *Galima ir tą pačią arbatėlę, iš kur arbatėlė, kaip auga. Mano dukra su vaistažolėm, vasarą galėsit pas mus atvažiuoti, ten jinai išpasakos, ir su vaikais, kaip žolelės auga. Ten piliakalnis didelis gražus, galima viską padaryti, tik noro reikia ir entuziazmo, tik dirbti reikia. Ir tokias galima mokyklėles darbui, kaip žoleles auginti, kada sėti [...] tiek rūšių, kad kitas ir nematęs*
- *Vaikučius mokinti, darbelio reikia, būtinai darbas ir kad jaustų tas vaikutis su žeme, tai yra energijos žmogui teikia, mes vasarą kai pabūnam gamtoj kaip su žolėm, tai man visą žiemą ramybė būna*

Sąjungos narių pasisakymai rodo, kad respondentai ne tik dalyvauja, bet ir norėtų prisidėti, mielai galėtų pasiūlyti savo pagalbą LAB rengiant spektaklius vaikams, turintiems regos negalią.

Pastaruju metu vis labiau populiarėja įvairios maisto gaminimo pamokos, kulinarijos kursai ir studijos. Televizijos laidose, spalvingose knygose maisto gerbėjams pateikiama informacija, leidžianti ne tik sužinoti, bet ir išmokti savo ir kitų šalių virtuvės paslapčių. Lietuviškos virtuvės gerbėjai savo žiniomis ir patirtimi dalinasi dr. Rimvydo Laužiko tinklaraštyje „Lietuvos kulinarinis paveldas“, kuriame aptariamos gastronomijos, maisto, valgymo kultūros, elgesio prie stalo, receptų ir kitos Lietuvos kulinarinio paveldo gerbėjų bendruomenei aktualios temos [28]. Valdovų rūmų muziejus lankytojams 2015 m. Vilniaus gastronomijos savaitės metu (lapkričio 16–22 d.) rengė temines ekskursijas „Istoriniai gardėšiai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje“. Ekskursijos metu lankytojams pateikti netikėti kulinarijos istorijos faktai, svečiai sužinojo, kada Lietuvoje pasirodė pirmoji lazanija, kokie egzotiniai vaismedžiai augo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kilmingųjų oranžerijose, kuris valdovas mėgo gardžiuotis agurkais su medumi ir daug kitų įdomybių [29].

LAB tyrėjai taip pat domėjosi, ar potencialius LAB Ukmergės padalinio vartotojus sudomintų užsiėmimai panašiomis temomis.

✓ **Ar norėtumėt, kad būtų organizuojami kulinariniai - istoriniai vakarai ir užsiėmimai, kurių metu galima būtų dalintis receptais, susieti juos su įvairia istorine tematika**

- *Taip*

Nemaža LAB skaitytojų dalis yra vyresnio ir itin garbaus amžiaus žmonės, jiems per sunku patiems ateiti į biblioteką. Tokiems vartotojams LAB teikia paslaugas į namus. 2015 m. sustiprėjo partnerystė ir bendradarbiavimas su senelių namais ir pensionais. Vyko garsiniai skaitymai senelių

ir vaikų globos namuose. Renginių metu ne tik skaitomos kūrybinių ištraukos, bet ir kalbama apie autorius, analizuojama jų kūryba, pasakojami įdomesni gyvenimo nutikimai, pateikiami kritikų, literatūros tyrinėtojų, žurnalistų komentarai. Vasaros sezono metu garsiniai skaitymai iš Vilniaus persikelia į Zelvą poilsiavietę. LAB Kauno padalinio skaitytojai į tradicija tapusius garsinius skaitymus renkasi trečiadieniais. Jie taip pat ne tik skaito knygos tekstus, bet ir diskutuoja, dalijasi įspūdžiais, prisiminimais. Kol kas garsinių skaitymų entuziastų būrelis nėra gausus, tačiau Kauno lankytojų teigimu, būtent šie renginiai padeda jiems geriau susipažinti su skaitoma knyga, prisiminti ir ugdytis sklandaus kalbėjimo, eilėraščių deklamavimo gebėjimus.

- ✓ ***Ar Jums būtų aktualūs garsiniai skaitymai, pasakojimai apie knygų autorius, kokia knygų parašymo istorija, siūlyti knygas ir jas kartu aptarti?***
 - *Man tai labai būtų įdomu*
 - *Skaitovu tai galiu būti, nes vidurinėje kaip mokiausi, tai rajone pirmą vietą užėmiau už deklamaciją ir skaitymą. Tai buvo seniai seniai*
 - *O skaityti iš radijo, klausyti įgarsintą knygą, pavyzdžiui, man gaila akių, o skaityti labai mėgstu. Dabar tą „Šantaramą“ skaitau, tai jau labai ji man stora ir daug, bet labai būtų įdomu, kad radiją įsijungi ir knygą skaityti. Ar yra tokia galimybė?*
 - *Lėšiukai buvo keisti ir jau yra problemų*

- ✓ ***Kokie būtų Jūsų pasiūlymai, pageidavimai?***
 - *Darom mes tokias popietes švenčių kokių proga, tai galim ir pasikviesti*

Kūrybingos senjorės svajonių laisvalaikį leistų, kurdamos mezginius ir keramikos dirbinius. Jas domintų įvairūs koncertai. Nors koncertų mieste vyksta daug, tačiau senjorėms jų kaina per didelė. Respondentės išvelgia galimybes prisidėti prie edukacinių LAB Ukmergės padalinio veiklų, skirtų vaikams.

Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjungos narys domintų įvairios galimybės prisidėti prie LAB vykdomos veiklos: edukacinių „Pasakojimų dėžutės“ užsiėmimų, kūrybinių dirbtuvių, savo kūrybos skaitymų.

Kai kurios respondentės skundžiasi silpnėjančia rega ir regos problemomis, todėl jas domina garsiniai skaitymai, galimybė naudotis garsiniais leidiniais.

IŠVADOS

Lietuvos aklųjų biblioteka siekia gerinti asmenų, negalinčių skaityti įprasto spausdinto teksto dėl sensorinių (aklumo, silpnaregystės), fizinių funkcijų, raidos, kompleksinių sutrikimų ir kitų įgimtų ar įgytų sveikatos sutrikimų, gyvenimo kokybę, tenkinti šias negalias turinčių asmenų kultūrinius ir informacinius poreikius. Vykdydama šviečiamąją veiklą visuomenei asmenų, negalinčių skaityti įprasto spausdinto teksto, problematikos klausimais ir bendradarbiaudama su kitomis įstaigomis, organizacijomis, LAB nuolat organizuoja bibliotekos veiklą ir paslaugų viešinimą.

Potencialūs vartotojai gali naudotis įprastais spaudiniais, turi naudojimosi biblioteka patirtį ir ją tęsia, tačiau tiriamųjų amžiaus grupėje rega silpnėja, ima atsirasti problemų naudojantis įprastu spausdintu tekstu.

Potencialūs LAB paslaugų vartotojai labiau linkę naudotis tradiciniais (televizija, spauda, radijas) informacijos gavimo šaltiniais. Šiuolaikiniais medijų kanalais jie naudojami labai menkai. Didžioji dauguma respondentų nesinaudoja internetu; jei bandė naudotis internetu, bet nustojo tai daryti. Daugiausia informacijos gauna iš spaudos (respublikinių, vietinio ir rajoninio laikraščio), televizijos, radijo laidų.

TV ir radiją respondentės linkusios vertinti daugiau kaip informacinį foną, kuris yra labai įprastas, naudojamas kiekvieną dieną, neretai visą aktyvų paros laiką, esant namuose. Respondentės kritiškai vertino reklamų gausą, menkavertę informaciją, dainas užsienio kalba.

Respondentės renkasi tiek pasyvias, tiek aktyvias laisvalaikio leidimo formas. Mielai renkasi buvimą gamtoje, miške, lauke. Namie užsiima rankdarbių kūrimu, piešia, spalvina paveikslėlius. Mėgsta skaityti, bet dažnai tam neturi laiko. Jei turėtų pasirinkimo galimybes, savo laisvalaikį respondentės skirtų rankdarbių kūrimui, lankytųsi koncertuose.

Respondentės mėgsta skaityti, kaupia asmenines bibliotekas. Skaito grožinę, istorinę, nuotykių literatūrą, domisi sveikatos, sodininkystės, Lietuvos istorijos temomis. Skaityti mėgsta, bet dažnai tam neturi laiko. Potencialius vartotojus domintų LAB garsiniai skaitymai, seminarai, galimybė siūlyti seminarų temas.

Trečiojo amžiaus grupės negalią turinčios senjorės yra pakankamai aktyvios, mobilios, motyvuotos, kūrybingos, noriai bendraujančios tiek tarpusavyje, tiek su nepažįstamais iki tol žmonėmis (LAB tyrėjomis). Bendravimo ir dalyvavimo sociume poreikis, savo kūrybos rezultatų parodymas šioje amžiaus grupėje yra labai svarbus. Labai svarbu turėti vietą, kurioje gali susirinkti ir bendrauti.

LAB Ukmergės padalinio veikla respondentėms girdėta, bet mažai žinoma. Tačiau jos turi gebėjimų, kuriais galėtų pasidalinti su padalinio skaitytojais ir lankytojais, ir motyvacijos tuo užsiimti. Turi mokymo megzti patirties, galėtų vesti kūrybines keramikos dirbtuves, prisidėti prie LAB edukacinės veiklos, skirtos vaikams.

Užsiimančios literatūrine kūryba potencialios vartotojos galėtų užmegzti su LAB Ukmergės padalinio globojamomis regos negalia turinčiomis literatėmis.

REKOMENDACIJOS IR SIŪLYMAI LAB UKMERGĖS PADALINIUI

Surengti Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjungos narėms ekskursiją į LAB Ukmergės padalinį, supažinti su LAB veikla, informacijos ištekliais ir paslaugomis [įvykdyta 2017 m. gruodžio mėn. – aut. past.].

Bendradarbiaujant su Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjunga, įtraukti potencialius vartotojus į LAB renginius: kviesti juos siūlyti idėjas, temas, svečius, kuriuos LAB pasikviestų. Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjungos pirmininkė Dalia Unikienė pasiūlė paskaitas rengti atskiromis temomis: apie augalus, daržininkystę, sodą, literatūrą, sveikatą ir kt.

Bandyti pasitelkti gebėjimų ir motyvacijos turinčias Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjungos nares į edukacines LAB Ukmergės padalinio veiklas.

Šiltuoju metų laikotarpiu suorganizuoti eilėraščių skaitymus (Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjungos ir LAB Ukmergės padalinio literačių) atvira ore.

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS

1. Lietuvos aklujų bibliotekos nuostatai [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 14 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.labiblioteka.lt/lt/apie-biblioteka/planavimo-dokumentai>>.
2. Januševičienė, R., et al. Lietuvos aklujų biblioteka 2014 m. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 14 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.labiblioteka.lt/lt/apie-biblioteka/informaciniai-leidiniai>>.
3. Ukmergės rajono savivaldybės 2017 metų socialinių paslaugų planas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 14 d.] Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/329083c1094311e78dacb175b73de379>>.
4. Socialinės reabilitacijos paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje projektų atrankos konkurso organizavimo nuostatai [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 15 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D551BD1FA5DE/YKXOJobeeg>>.
5. Adomaitienė, K. 2000. Rekreacijos įvadas. Iš Dr. Šinkūnienė, J. R., Laisvalaikio studijos ir rekreacijos administravimas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 11 d.] Prieiga per internetą: <https://www.mruni.eu/upload/iblock/fa6/13_sinkuniene.pdf>.
6. Kuzmickienė, J. 2011. Rekreacinių veiklų senyvo amžiaus žmonėms ypatumai. Magistro tezės. – MRU. 172 p. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 11 d.] Prieiga per internetą: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110705_132403-20337/DS.005.0.01.ETD>.
7. Populiariausių senjorų pomėgių penketuke - anūkų priežiūra ir vaikščiojimas šiaurietiškomis lazdomis [interaktyvus] 2017. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 13 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.ve.lt/naujienos/visuomene/sociumas/populiariausiu-senjoru-pomegiu-penketuke---anuku-prieziura-ir-vaiksciojimas-siaurietiskomis-lazdomis-1581524/>>.
8. Medijų ir informacinis raštingumas Lietuvoje: laikas keisti požiūrį? [interaktyvus] 2014. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 11 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.nmva.smm.lt/wp-content/uploads/2012/12/Medij%C5%B3-ir-informacinis-ra%C5%A1tingumas-Lietuvoje-laikas-keisti-po%C5%BEi%C5%ABr%C4%AF.pdf>>.
9. Žiniasklaidos tyrimų apžvalga 2016. KANTAR TNS [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 4 d.] Prieiga per internetą: <http://www.tns.lt/data/files/Metines_apzvalgos/Kantar_TNS_Metin%C4%97_%C5%BEiniasklaidos_tyrim%C5%B3_ap%C5%BEvalga_2016m.pdf>.
10. TNS LT: vyresnio amžiaus žmonės labiausiai pasiekia tradiciniai medijų kanalai [interaktyvus] 2015. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 4 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.tns.lt/lt/news/tns-lt-vyresnio-amziaus-zmones-labiausiai-pasiekia-tradiciniai-mediju-kanalai/>>.
11. Žiniasklaidos tyrimų apžvalga 2016. KANTAR TNS [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 4 d.] Prieiga per internetą: <http://www.tns.lt/data/files/Metines_apzvalgos/Kantar_TNS_Metin%C4%97_%C5%BEiniasklaidos_tyrim%C5%B3_ap%C5%BEvalga_2016m.pdf>.
12. T. Kuklytė: 2017 m. pavasario spaudos skaitomumas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 12 d.] Prieiga per internetą: <<http://media-house.com/tinklarastis/t-kuklyte-2017-m-pavasario-spaudos-skaitomumas/>>.

13. Žiniasklaidos tyrimų apžvalga 2016. KANTAR TNS [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 4 d.] Prieiga per internetą: <http://www.tns.lt/data/files/Metines_apzvalgos/Kantar_TNS_Metin%C4%97_%C5%BEiniasklaidos_tyrim%C5%B3_ap%C5%BEvalga_2016m.pdf>.
14. Žiniasklaidos tyrimų apžvalga 2016. KANTAR TNS [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 4 d.] Prieiga per internetą: <http://www.tns.lt/data/files/Metines_apzvalgos/Kantar_TNS_Metin%C4%97_%C5%BEiniasklaidos_tyrim%C5%B3_ap%C5%BEvalga_2016m.pdf>.
15. Senjorai ir internetas: kas džiugina, o kas baugina? [interaktyvus] 2016. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 13 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.tv3.lt/naujiena/882389/senjorai-ir-internetas-kas-dziugina-o-kas-baugina>>.
16. Ketvirtasis amžius: senjorų naudojimosi informacija ypatumai [interaktyvus] 2014. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 21 d.] Prieiga per internetą: <<http://bukbibliotekininku.blogspot.lt/2014/09/ketvirtasis-amzius-senjoru-naudojimosi.html>>.
17. Žiniasklaidos tyrimų apžvalga 2016. KANTAR TNS [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 4 d.] Prieiga per internetą: <http://www.tns.lt/data/files/Metines_apzvalgos/Kantar_TNS_Metin%C4%97_%C5%BEiniasklaidos_tyrim%C5%B3_ap%C5%BEvalga_2016m.pdf>.
18. Ketvirtasis amžius: senjorų naudojimosi informacija ypatumai [interaktyvus] 2014. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 21 d.] Prieiga per internetą: <<http://bukbibliotekininku.blogspot.lt/2014/09/ketvirtasis-amzius-senjoru-naudojimosi.html>>.
19. Ukmergės rajono savivaldybės Vlado Šlaito viešosios bibliotekos 2016 m. veiklos ataskaita [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 12 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.ukmergesvb.lt/media/public/Doc/Veikla/Vie%C5%A1osios%20Bibliotekos%20tekstin%C4%97%20ataskaita%20ataskaita%20u%C5%BE%202016%20m..pdf>>.
20. Ukmergės rajono savivaldybės Vlado Šlaito viešoji biblioteka [interaktyvus] 2016. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 12 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.ukmergesvb.lt/lt/2012-05-17-13-13-30/2012-05-25-12-09-15>>.
21. Ukmergės rajono savivaldybės Vlado Šlaito viešosios bibliotekos 2016 m. veiklos ataskaita [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 12 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.ukmergesvb.lt/media/public/Doc/Veikla/Vie%C5%A1osios%20Bibliotekos%20tekstin%C4%97%20ataskaita%20ataskaita%20u%C5%BE%202016%20m..pdf>>.
22. Ukmergės rajono savivaldybės Vlado Šlaito viešosios bibliotekos 2016 m. veiklos ataskaita [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 12 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.ukmergesvb.lt/media/public/Doc/Veikla/Vie%C5%A1osios%20Bibliotekos%20tekstin%C4%97%20ataskaita%20ataskaita%20u%C5%BE%202016%20m..pdf>>.
23. Ukmergės rajono savivaldybės Vlado Šlaito viešosios bibliotekos 2016 m. veiklos ataskaita [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 12 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.ukmergesvb.lt/media/public/Doc/Veikla/Vie%C5%A1osios%20Bibliotekos%20tekstin%C4%97%20ataskaita%20ataskaita%20u%C5%BE%202016%20m..pdf>>.
24. Ukmergės rajono savivaldybės Vlado Šlaito viešosios bibliotekos 2016 m. veiklos ataskaita [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 12 d.] Prieiga per internetą:

- <<http://www.ukmergesvb.lt/media/public/Doc/Veikla/Vie%C5%A1osios%20Bibliotekos%20tekstin%C4%97%20ataskaita%20ataskaita%20u%C5%BE%202016%20m..pdf>>.
25. Kur norai, ten ir jėgos – Ukmergės krašto neįgaliųjų sąjunga aktyviai domisi piliakalniais [interaktyvus] 2017. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 13 d.] Prieiga per internetą: <<http://kpd.lt/news/3170/158/Kur-norai-ten-ir-jegos-Ukmerges-krasto-neigaliuju-sajunga-aktyviai-domisi-piliakalniais.html>>.
26. Spalio 1-oji – Tarptautinė pagyvenusių žmonių diena [interaktyvus] 2017. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 13 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.palangosvsb.lt/spalio-1-oji-tarptautine-pagyvenusiu-zmoniu-diena/>>.
27. Senatvė - tai asmenybės renesansas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 13 d.] Prieiga per internetą: <<https://mintysapie.lt/gyvenimas/senatve/senatve-10>>.
28. Lietuvos kulinarinis paveldas [interaktyvus] 2017. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 13 d.] Prieiga per internetą: <<http://kulinarinispaveldas.blogspot.lt/>>.
29. Teminės ekskursijos „Istoriniai gardėsiai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje“ [interaktyvus] 2015. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 13 d.] Prieiga per internetą: <<http://valdovurumai.lt/aktualijos/istoriniai-gardesiai-lietuvos-didziojoje-kunigaikstysteje#.WjDkK0mWaUk>>.

DISKUSIJŲ GRUPĖS POKALBIO PLANAS

1. Kaip dažniausiai Jūs leidžiate savo laisvalaikį? Papasakokite apie savo pomėgius.

1. Žiūriu televizorių
2. Skaitau knygas, žurnalus, laikraščius
3. Užsiimu rankdarbiais (piešiu, mezgu, siuvinėju ir kt.)
4. Bendrauju su žmonėmis
5. Būnu gamtoje
6. Kita

2. Iš kokių šaltinių gaunate Jus dominančią informaciją?

1. Televizijos
2. Radijo
3. Spaudos
4. Interneto
5. Bendraujant su žmonėmis
6. Kita

3. Informacija kokiomis temomis Jus domina?

1. Apie sveikatą
2. Apie politiką
3. Apie įvairias lengvatas, akcijas, išmokas
4. Kita

4. Kokias laidas mėgstate žiūrėti per televiziją?

1. Įvairius filmus, serialus
2. Žinias
3. Pramogines (muzikos, humoro ir kt.) laidas
4. Laidas apie politiką
5. Laidas apie kultūrą
6. Laidas apie sportą
7. Kita

5. Ar mėgstate skaityti?

1. Taip
2. Ne
3. Kartais

6. Ką mėgstate skaityti?

1. Knygas
2. Žurnalus
3. Laikraščius

7. Kaip dažnai Jūs skaitote?

1. Kiekvieną dieną

2. Kelis kartus per savaitę
3. Kartą per savaitę
4. Kita

8. Kokio žanro literatūra Jums yra įdomi?

1. Romanai
2. Detektyvai
3. Poezija
4. Fantastinė literatūra
5. Kelionių literatūra
6. Dalykinė literatūra
7. Kita

9. Kur randate Jus dominančius leidinius (literatūrą)?

1. Perku
2. Turiu namie savo biblioteką
3. Skolinuos iš kitų žmonių
4. Bibliotekoje
5. Kita

10. Ar dažnai lankotės bibliotekoje?

1. Kasdien
2. Kartą per savaitę
3. Kelis kartus per savaitę
4. Kartą per mėnesį
5. Kelis kartus per mėnesį
6. Kita

11. Kokiomis bibliotekos paslaugomis Jūs naudojotės?

1. Skaitau knygas, laikraščius, žurnalus bibliotekoje ir (arba) skolinuos spaudinius į namus
2. Lankausi bibliotekos rengiamose parodose
3. Lankausi bibliotekos organizuojamuose renginiuose
4. Kita

12. Ar esate girdėjęs (-usi), lankėtės ar naudojatės Lietuvos aklujų bibliotekos Ukmergės padalinio paslaugomis?

Nuotr. Vyksta diskusijų grupės tyrimas
Nuotrauka Nerijaus Griciūno